

15 -ാം കേരള നിയമസഭ

10 -ാം സമ്മേളനം

നക്ഷത്ര ചിഹ്നം ഇല്ലാത്ത ചോദ്യം നം. 3204

14-02-2024 - ൽ മറുപടിയ്ക്ക്

സാംസ്കാരിക വകുപ്പിന് കീഴിലെ സ്വയംപര്യാപ്തമാക്കാൻ കഴിയുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ

ചോദ്യം		ഉത്തരം	
ശ്രീ ടി. പി. രാമകൃഷ്ണൻ, ശ്രീ ഐ. ബി. സതീഷ്, ശ്രീ. കെ. പി. കണ്ണമ്മദ് കട്ടി മാസ്റ്റർ, ശ്രീ. കെ. കെ. രാമചന്ദ്രൻ		ശ്രീ സജി ചെറിയാൻ (മത്സ്യബന്ധനം, സാംസ്കാരികം, യുവജനകാര്യ വകുപ്പ് മന്ത്രി)	
(എ)	സാംസ്കാരിക വകുപ്പിന് കീഴിൽ സ്വയംപര്യാപ്തമാക്കാൻ കഴിയുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ ഏതെല്ലാമെന്ന് വ്യക്തമാക്കാമോ;	(എ)	പരിശോധിച്ചു വരുന്നു.
(ബി)	ഒറ്റ തവണ സർക്കാർ ധനസഹായം നൽകിയാൽ സ്വയംപര്യാപ്തതയിൽ എത്താൻ കഴിയുന്ന സാംസ്കാരിക സ്ഥാപനങ്ങൾ ഏതെല്ലാമെന്ന് വിശദമാക്കാമോ;	(ബി)	പരിശോധിച്ചു വരുന്നു.
(സി)	സാംസ്കാരിക സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് സ്വയംപര്യാപ്തമാക്കാൻ കഴിയുന്ന പദ്ധതികൾ ആവിഷ്കരിച്ചിട്ടുണ്ടോ; വിശദമാക്കാമോ;	(സി)	പരിശോധിച്ചു വരുന്നു.
(ഡി)	ഈ സർക്കാർ അധികാരത്തിൽ വന്നതിന് ശേഷം സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തകർക്കും ഗ്രാമീണ കലാകാരന്മാർക്കും ഉണ്ടായിട്ടുള്ള നേട്ടങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണെന്ന് വിശദമാക്കാമോ?	(ഡി)	<p>സാംസ്കാരിക പ്രവർത്തകരുടേയും ഗ്രാമീണ കലാകാരന്മാരുടേയും ഉന്നമനത്തിനായി താഴെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന കാര്യങ്ങൾ നടപ്പാക്കിയിട്ടുണ്ട്.</p> <p>വിവിധ വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെടുന്ന കലാകാരന്മാർക്ക് പ്രതിമാസം കലാകാര പെൻഷനായി 1600/- രൂപ വീതം നൽകി വരുന്നുണ്ട്. രോഗശയ്യയിലായ കലാകാരന്മാർക്ക് അവരുടെ ചികിത്സാർത്ഥം സർക്കാർ ഉത്തരവിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ചികിത്സാ ധനസഹായമായി പരമാവധി 1,00,000/- രൂപ വരെ സാംസ്കാരിക വകുപ്പിൽ നിന്ന് അനുവദിച്ചു വരുന്നു.</p> <p>കട്ടികളിലും മുതിർന്നവരിലും കലാഭിമുഖ്യമുണർത്തുക എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെ ക്ലാസ്സിക്കൽ, സമകാലീന, നാടോടി വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെട്ട, കേരളത്തിന്റെ തനത് കലാരൂപങ്ങളിൽ യുവകലാകാരന്മാരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും പ്രാദേശിക തലത്തിൽ കലാരൂപങ്ങൾ പരിപോഷിപ്പിക്കുക വഴി സാംസ്കാരിക ഉന്നമനം സാധ്യമാക്കുന്നതിനുമായി സാംസ്കാരിക വകുപ്പ്, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ</p>

പങ്കാളിത്തത്തോടെ ആവിഷ്കരിച്ച്, നടപ്പിലാക്കുന്ന പദ്ധതിയാണ് "യുവകലാകാരന്മാർക്കുള്ള വള്ളുവിലി ഫെല്ലോഷിപ്പ്" പദ്ധതി. ഇതിലൂടെ ക്ലാസ്സിക്കൽ, സമകാലീന, ഫോക് ലോർ, അഭിനയ കലകളിലായി 45 ഓളം കലാരൂപങ്ങളിൽ നിശ്ചിത യോഗ്യത നേടിയ 1000യുവകലാകാരന്മാരെ തിരഞ്ഞെടുത്ത് കേരളത്തിലങ്ങോളമിങ്ങോളമുള്ള വിവിധ ബ്ലോക്ക്/ മുനിസിപ്പാലിറ്റി/കോർപ്പറേഷൻ ക്ലസ്റ്ററുകളിലായി വിന്യസിച്ചു പ്രായഭേദമന്യേ സൗജന്യ സാമൂഹ്യകലാപരിശീലനം നൽകി വരുന്നു. ടി പദ്ധതി പാരമ്പര്യ കലകളുടെ സംരക്ഷണവും പ്രോത്സാഹനവും ഉറപ്പാക്കുന്നുണ്ട്. ഇത്തരത്തിൽ പരിശീലനം നടത്തുന്ന കലാപരിശീലകർക്ക് പ്രതിമാസം 10,000/- രൂപാ വീതം സാംസ്കാരിക വകുപ്പ് ഫെല്ലോഷിപ്പ് നൽകി വരുന്നു. കൂടാതെ ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയം ഭരണ (ബ്ലോക്ക് പഞ്ചായത്ത്/മുൻസിപ്പാലിറ്റി/ കോർപ്പറേഷൻ) സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നും 7500/- രൂപയും നൽകി വരുന്നു.

കേരളത്തിന്റെ സംസ്കാരിക പൈതൃക പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്ന കലാ കരകൗശല സൃഷ്ടികളുടെ പരിപോഷണത്തിനും കലാകാരന്മാരുടെ ഉപജീവന സുസ്ഥിരത ഉറപ്പാക്കുന്നതിനും ഇടനിലക്കാരുടെ ചൂഷണം ഒഴിവാക്കി കരകൗശല ഉല്പന്നങ്ങൾക്ക് യഥാർത്ഥ വിപണി ലഭിക്കുന്നതിനും 2018-2019 സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ സർക്കാർ ആവിഷ്കരിച്ചതാണ് കലാകാരന്മാർക്കുള്ള ഉപജീവനം അഥവാ റൂറൽ ആർട്ട് ഹബ്ബ് പദ്ധതി. പദ്ധതിയുടെ നിർവ്വഹണ ഏജൻസിയായി ആറന്മുള വാസ്തുവിദ്യാ ഗുരുകുലം പ്രവർത്തിച്ചുവരുന്നു. കലാകാരന്മാർക്ക് സുസ്ഥിര വികസനം ഉറപ്പാക്കുകയെന്നതാണ് പദ്ധതി ലക്ഷ്യമിടുന്നത്. കലാകാരന്മാരുടെയും കരകൗശല വിദഗ്ധരുടെയും ശാക്തീകരണത്തിനും സ്വയം പര്യാപ്തതയ്ക്കും ഉപജീവന സുസ്ഥിരതയ്ക്കുമായി എല്ലാ കരകൗശല ഗ്രാമങ്ങളിലുമായി കലാകാരന്മാരുടെ സ്വയം സഹായ സംഘങ്ങൾ രൂപീകരിക്കുക, അതാത് ഗ്രാമങ്ങളിൽ ഉൽപാദന സൗകര്യങ്ങളോടു കൂടിയ കോമൺ ഫെസിലിറ്റി കേന്ദ്രങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുക, ഇത്തരം കേന്ദ്രങ്ങളിലൂടെ അസംസ്കൃത വസ്തുക്കൾ, ഉല്പാദനസാമഗ്രികൾ തുടങ്ങിയവ കലാകാരന്മാർക്ക് ലഭ്യമാക്കി ഉൽപാദനവും വിപണനവും ഉറപ്പാക്കുക തുടങ്ങിയ ലക്ഷ്യങ്ങളോടെയാണ് വാസ്തു വിദ്യാ ഗുരുകുലം ഗ്രാമീണ കലാകേന്ദ്രം പദ്ധതി ആവിഷ്കരിച്ചിരിക്കുന്നത്.

സംസ്ഥാനത്തെ പ്രധാന വീഥികളും പൊതു ഇടങ്ങളും സാംസ്കാരിക ഇടങ്ങളാക്കുവാൻ വകുപ്പ് നാട്ടരങ്ങ് പദ്ധതി ആവിഷ്കരിച്ചു നടപ്പിലാക്കുന്നു. ഓരോ പ്രദേശത്തെ കലാരൂപങ്ങൾക്ക് അനുസൃതമായി കലാസ്റ്റേഹികൾക്ക് ഒത്തു ചേരുവാനും കലാരൂപങ്ങളിൽ പരിശീലനം നേടുന്നതിനും ആസ്വാദനത്തിനും ഈ കലാകേന്ദ്രങ്ങൾ വഴി സാധ്യമാകുന്നു. കേരളത്തിന്റെ സമ്പന്നമായ സാംസ്കാരിക പൈതൃക സംരക്ഷണത്തിനും വ്യാപനത്തിനും പ്രോത്സാഹനത്തിനുമായി സംസ്ഥാനത്തെ എല്ലാ ജില്ലാകേന്ദ്രങ്ങളിലും നവോത്ഥാന നായകരുടെ നാമധേയത്തിൽ സാംസ്കാരിക സമുച്ചയങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. കൊല്ലം ജില്ലയിലെ സാംസ്കാരിക സമുച്ചയത്തിന്റെ നിർമ്മാണം പൂർത്തീകരിച്ച് പ്രവർത്തനം ആരംഭിച്ചിട്ടുണ്ട്. പാലക്കാട്, കാസർഗോഡ് ജില്ലകളിൽ സാംസ്കാരിക സമുച്ചയങ്ങളുടെ നിർമ്മാണം അന്തിമഘട്ടത്തിലാണ്. മറ്റു ജില്ലകളിൽ സാംസ്കാരിക സമുച്ചയം സ്ഥാപിക്കുന്ന നടപടികൾ വിവിധ ഘട്ടങ്ങളിലുമാണ്.

ദക്ഷിണേന്ത്യൻ സംഗീത ചക്രവർത്തി സ്വാതിതിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ സ്മരണാർത്ഥം ഇന്ത്യൻ സംഗീത കലയ്ക്ക് വേണ്ടി ജീവിതം സമർപ്പിച്ച മഹാപ്രതിഭകൾക്ക് കേരള സർക്കാർ സ്വാതി സംഗീത പുരസ്കാരം നൽകി വരുന്നു. നാടകചാര്യനായിരുന്ന എസ്.എൽ. പുരം സദാനന്ദന്റെ സ്മരണാർത്ഥം നാടകരംഗത്തെ സമഗ്ര സംഭാവന പരിഗണിച്ച് എസ്.എൽ.പുരം സദാനന്ദൻ നാടകപുരസ്കാരം നൽകി വരുന്നു. വ്യത്യസ്തവും മൗലികവുമായ പ്രാദേശിക കലാരൂപങ്ങളെയും അക്കാദമിയുടെ പരിധിയിൽ വരുന്ന കലാരൂപങ്ങളെയും ഉൾക്കൊള്ളിച്ച് വർഷാന്ത്യ ഫെസ്റ്റിവൽ ഹോപ്പ് (ഹാർമണി ഓഫ് പെർഫോമൻസ് ഇക്കോസിസ്റ്റം) ഫെസ്റ്റ് സംഘടിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. അക്കാദമിയുടെ പരിധിയിൽ വരുന്ന വിവിധ കലാമേഖലകളിൽ ദീർഘകാലം പ്രവർത്തിച്ച അതുല്യരായ കലാപ്രതിഭകളെ ആദരിക്കുന്നതിന്റെ ഭാഗമായി ഫെലോഷിപ്പ്, അവാർഡ്, ഗുരുപൂജാ പുരസ്കാരങ്ങൾ എന്നിവ കേരള സംഗീത നാടക അക്കാദമി നൽകി വരുന്നു. പ്രൊഫഷണൽ നാടകോത്സവത്തിന്റെ ഭാഗമായി 50 പ്രൊഫഷണൽ നാടക സമിതികൾക്ക് നാടകനിർമ്മാണത്തിനും അവതരണത്തിനുമായി 2 കോടി രൂപ ധനസഹായം നൽകി വരുന്നു. ലോകത്തിലെ കലാ-സാമൂഹിക- സാംസ്കാരിക

മേഖലകളിലെ മാറ്റങ്ങളിലേക്കും വളർച്ചയിലേക്കും കേരളത്തിലെ കലാകാരന്മാരെയും പ്രേക്ഷകരെയുമെത്തിക്കാൻ അന്താരാഷ്ട്ര നാടകോത്സവമായ ഇറ്റ്ഫോക്ക് എന്ന പേരിൽ അന്താരാഷ്ട്ര നാടകോത്സവം സംഘടിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഇന്ത്യയിലെ വിവിധ സംസ്ഥാനങ്ങളിലായി വ്യാപിച്ചു കിടക്കുന്ന പ്രവാസി കലാകാരന്മാരെയും അമേച്വർ നാടകസമിതികളെയും സംയോജിപ്പിച്ച് പ്രവാസി നാടകോത്സവം സംഘടിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഇതോടൊപ്പം സംസ്ഥാന പ്രൊഫഷണൽ നാടകമത്സരം, ഷഡ്കാലഗോവിന്ദമാരാർ സംഗീതോത്സവം, ഏകപാത്രനാടകോത്സവം , കഥകളതിസാദരം കഥാപ്രസംഗ മഹോത്സവം എന്നിവ സംഘടിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്.

ഗ്രാമീണതലങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഫോക് ലോർ ക്ലബ്ബുകളുമായി ചേർന്ന് ഫോക് ലോർ അക്കാദമി വിവിധ നാടൻകലാപരിപാടികൾ സംഘടിപ്പിച്ചു വരുന്നു. സാംസ്കാരിക തനിമയും സാംസ്കാരിക വൈവിധ്യവും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിന് ഏഴ് ദിവസം നീണ്ടുനിൽക്കുന്ന പൊന്യുത്തകം പരിപാടിയിൽ കളരി അഭ്യാസപ്രകടനങ്ങൾക്ക് പ്രാധാന്യം നൽകി കൊണ്ട് മറ്റ് വിവിധകലാപരിപാടികൾ സംഘടിപ്പിച്ചു വരുന്നു. ഓരോ ഗ്രാമത്തിലും ഗ്രാമസന്ധ്യ എന്ന പേരിൽ അക്കാദമി വിവിധ കലാകാരന്മാരെ ആദരിക്കുന്നതുൾപ്പെടെ കലാപരിപാടികൾ സംഘടിപ്പിച്ച് വരുന്നു. അന്യം നിന്നു പോകുന്ന നാടൻകലാരൂപങ്ങളുടെ അവതരണവും നാടൻകലാകാരസംഗമവും തിരുവനന്തപുരം, തൃശ്ശൂർ ജില്ലകളിൽ സംഘടിപ്പിച്ചിരുന്നു. വിവിധ സബ് സെന്ററുകൾ വഴി നാടൻ/ഗോത്രകലകളുടെ പരിശീലനം നൽകി വരുന്നു.

മണ്ണും കൃഷിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട കലകളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും, നാട്ടറിവും, കൃഷിയറിവും ചേർന്ന വാമൊഴി പാട്ടുകളുടെ ശേഖരണവും തിയേട്രം ഫാർമെ എന്ന പേരിൽ ഭാരത് ഭവൻ നടത്തി വരുന്നു. മഴമിഴി-മൾട്ടി മീഡിയ മെഗാസ്കീമിങ് കൂട്ടായ്മകളും കലാവതരണവും അപ്രാപ്യമായ കോവിഡ് പ്രതിസന്ധികാലത്ത് നാടോടി, അനുഷ്ഠാന, ഗോത്രകലകളും ജനകീയ കലകളും അവതരിപ്പിക്കുന്ന കലാസമൂഹത്തിന്റെ ആവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിലെത്തി കലാവിഷ്കാരങ്ങൾ ചിത്രീകരിക്കുകയും 3000-ത്തോളം കലാ പ്രതിഭകൾക്ക് പാരിതോഷികം നൽകുവാനും നവ മാധ്യമങ്ങളിലൂടെ പ്രദർശിപ്പിച്ച് ഒരു കോടിയോളം പ്രേഷകരിലേയ്ക്ക് എത്തിക്കുക വഴി കോവിഡ്

കാലത്തെ കലാകാരന്മാരുടെ സാമ്പത്തിക ബുദ്ധിമുട്ട് കുറയ്ക്കുന്നതിനും മഴമിഴി - മൾട്ടിമീഡിയ മെഗാസ്കീമിങ്ങിലൂടെ സാധിച്ചു. കേരളത്തിന്റെ ഗോത്രോത്സവം മഴമിഴി എർത്ത് ലോർ എന്ന പേരിൽ അട്ടപ്പാടി, മറയൂർ, കാസർഗോഡ് , കള്ളപ്പുഴ എന്നിവിടങ്ങളിൽ സംഘടിപ്പിച്ചുവാനും 1000 ഗോത്ര കലാ പ്രതിഭകൾക്ക് പാരിതോഷികം നൽകുവാനും, അതാത് കലകൾ വരും തലമുറകളുടെ പഠനങ്ങൾക്കായി ചിത്രീകരിച്ചെടുക്കുവാനും ഇതിലൂടെ സാധിച്ചു. ഭിന്നശേഷി വിദ്യാർത്ഥികൾക്കിടയിൽ സർഗ്ഗവാസനയും നൈപുണ്യമുള്ളവരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുവാനും മഴമിഴി കമ്പാഷൻ എന്ന പേരിൽ സംസ്ഥാനത്തുടനീളമുള്ള ഭിന്ന ശേഷി കുട്ടികളെ ജില്ലാടിസ്ഥാനത്തിൽ കുടുബശ്രീ, ബഡ്സ് സ്കൂൾ എന്നിവിടങ്ങൾ മുഖാന്തിരം കണ്ടെത്തി ഭിന്നശേഷി സർഗ്ഗോത്സവം തിരുവനന്തപുരം ദക്ഷിണ മേഖല, തൃശ്ശൂർ മധ്യമേഖല, കണ്ണൂർ(ധർമ്മടം) ഉത്തരമേഖല എന്നിവിടങ്ങളിൽ ഒരുക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

കലാകാരന്മാരുടെ കലാവാസനയും നൈപുണ്യവും വികസിപ്പിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനാടിസ്ഥാനത്തിൽ കലാകാരന്മാരിൽ നിന്നും അപേക്ഷകൾ ക്ഷണിച്ച് സൂക്ഷ്മപരിശോധന നടത്തി കലാവതരണത്തിന് അവസരം നൽകുന്നതോടൊപ്പം അർഹമായ പ്രതിഫലവും സാംസ്കാരിക സ്ഥാപനമായ വൈലോപ്പിള്ളി സംസ്കൃതി ഭവൻ നൽകി വരുന്നു. അന്യം നിന്നു പോകുന്ന കലാരൂപമായ സീതകളിയെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് കേരള-തെലുങ്കാന പൈതൃകോത്സവം ഉൾപ്പെടെ വിവിധ വേദികളിൽ കലാകാരന്മാർക്ക് അവസരം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ഇതോടൊപ്പം സീതകളിയിൽ പങ്കെടുത്ത പ്ലസ് ടൂ വരെയുള്ള കുട്ടികൾക്ക് 2500 രൂപ വീതം 12 പേർക്ക് 30,000/- രൂപ സ്കോളർഷിപ്പ് തുകയും നൽകിയിട്ടുണ്ട്.

ഗുരുഗോപിനാഥ് നടനഗ്രാമത്തിൽ നൃത്ത - നൃത്യ - നാട്യ കലാകാരന്മാരുടെ കലാവാസനയും നൈപുണ്യവും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിന് വിവിധ പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കി വരുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് അവരുടെ വിദ്യാലയങ്ങൾ വഴി നൃത്തപരിശീലനത്തിന് രജിസ്റ്റർ ചെയ്യാനും മികവ് പുലർത്തുന്നവർക്ക് പ്രാഥമിക സ്കോളർഷിപ്പും നടനഗ്രാമത്തിൽ തുടർ പഠനാവസരവും ഒരുക്കി പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതിനും പദ്ധതി നടപ്പിലാക്കുന്നുണ്ട്. 18 വയസ്സിനു മുകളിൽ പ്രായമുള്ള നർത്തകി - നർത്തകന്മാർ അവരുടെ രംഗവിഷ്ണുരത്തിനുള്ള പ്രഥമവേദി ഒരുക്കി മികച്ച പ്രകടനം കാഴ്ചവയ്ക്കുന്നവർക്ക്

സർക്കാർ മേൽനോട്ടത്തിലുള്ള പരിപാടികളിലെത്താനും വേദി പങ്കിടാനുമുള്ള അവസരം പ്രദാനം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. കേരളനടനം നൃത്തശൈലിയുടെ പ്രചാരണത്തോടൊപ്പം ഈ ശൈലി വിശേഷത്തിന്റെ രസ - ഭാവ - ലയ സവിശേഷതകൾ ആഴത്തിൽ അവലോകനം ചെയ്യാൻ ഗവേഷണ പഠനങ്ങളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനായി ഗുരുഗോപിനാഥ് ഫെല്ലോഷിപ്പ് ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. അരങ്ങുകളിലെത്തുന്ന നൃത്തകലാകാരന്മാർക്ക് രംഗവേദിയൊരുക്കാൻ നടനഗ്രാമത്തിലെ ചിലമ്പൊലി നൃത്തമണ്ഡപത്തിൽ അവസരം നൽകുന്നതോടൊപ്പം നൃത്തസംഘം രൂപീകരിച്ച് കേരളത്തിലെ ജില്ലകളിലെല്ലാം സാംസ്കാരികോത്സവത്തിന്റെ ഭാഗമായി മാറാനുള്ള സജ്ജീകരണമൊരുക്കുന്നതിന് പൊലി എന്ന പ്രതിമാസ പരിപാടിയുടെ ലക്ഷ്യമിടുന്നു. രംഗാവതരണ ശിക്ഷണ ശില്പശാല , കേരളനടനം സർട്ടിഫിക്കറ്റ് കോഴ്സ് , സംവാദ സദസ്സ് എന്നിവ വഴി കലാകാരന്മാരുടെ കലാവാസനയും നൈപുണ്യവും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്.

സെക്ഷൻ ഓഫീസർ